“El repte és desxifrar les escriptures paleohispàniques del sud”

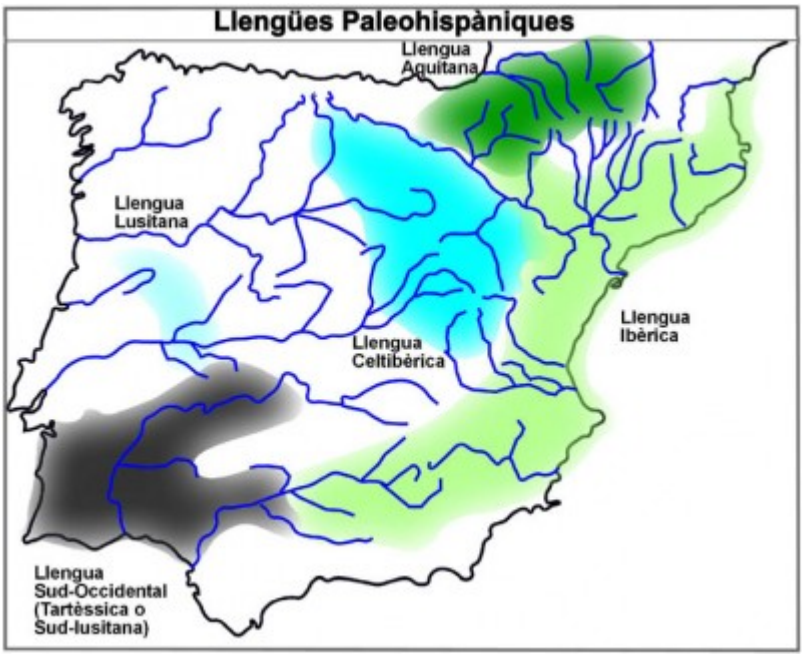
Ignacio Simón Cornago és investigador postdoctoral a la Universidad del País Vasco. Forma part de l’equip de recerca Hesperia. Banco de datos de lenguas paleohispánicas i del projecte europeu de llengües antigues d’Europa AELAW. Ha intervingut al II Seminari interdisciplinari Epigrafia i arqueometria de l’ICAC amb una introducció a les llengües paleohispàniques, de les quals parlem en aquesta entrevista. El 2013 va publicar la tesi *Los suportes de la epigrafía paleohispánica*.

Ens pots definir la paleohispanística?
És la disciplina relativament jove que estudia les llengües i escriptures dels pobles peninsulars conquerits per Roma.

Entre aquestes llengües i la seva escriptura no hi ha una correlació exacta.
En efecte: una llengua pot estar escrita en diferents sistemes d’escriptura i un sistema d’escriptura pot servir per escriure diferents llengües. Les llengües vernacles hispàniques són cinc, que sapiguem (vegeu mapa): el tartessi, l’ibèric, el celtibèric, el lusità i el bascònic, però algunes d’aquestes llengües s’escriuen en més d’un sistema d’escriptura, o bé alfabet o bé semisil·labari.

Per exemple?
L’ibèric el trobem escrit en tres sistemes: greco-ibèric, ibèric meridional i ibèric llevantí. Passa semblantment amb el celtibèric: tant s’escriu amb ibèric llevantí com en llatí. En canvi, el tartèssic s’escriu només en escriptura sud-occidental i el lusità només en llatí. Del bascònic no tenim documentació directa d’època antiga, només en coneixem noms de persona o divinitats que apareixen en inscripcions llatines.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Mapa de les llengües paleoibèriques (Font: Wikipedia/Joan Ferrer)

Quina complexitat!

Sí, i encara més tenint en compte que l'ibèric no és indoeuropeu, és una llengua aïllada, fragmentària. Com deia Jürgen Untermann, l'autor del corpus *Monumenta Linguarum Hispanicarum* (1975), es tracta de llengües 'enderrocades, en ruïnes' (*Trümmersprachen*).

Quin és el repte, amb aquesta matèria primera tan parcial?

Desxifrar les escriptures de la part sud de la península: l'ibèric meridional i el tartèssic, que no es poden llegir perquè estan parcialment desxifrades. L'ibèric llevantí ja el va desxifrar Manuel Gómez-Moreno. Tant l'ibèric llevantí com el greco-ibèric es poden llegir, però el problema, el repte, és traduir.

Parlem del projecte Hesperia, en el qual treballes.

El banc de dades Hesperia el podríem definir com "un projecte viu de llengües mortes", fundat pel professor Javier de Hoz i ara dirigit per Joaquín Gorrochategui. Hi anem posant al dia el corpus d'inscripcions i onomàstica paleohispàniques entre quatre institucions: la Universidad Complutense de Madrid, la Universidad del País Vasco, la Universidad de

Zaragoza i la Universitat de Barcelona.

Quin volum d'epígrafs conté?
D'inscripcions ibèriques n'hi ha moltes (unes 2.000), de celtibèriques ja moltes menys (unes 200), però de lusitanes només n'hi ha 6 i de bascòniques, com he dit, cap! La majoria d'inscripcions ibèriques són breus o brevíssimes. Per exemple en les ceràmiques només hi trobem el nom del propietari i en les monedes només la ciutat... Per sort als ploms ibèrics hi ha textos més llargs, són cartes o documents administratius, i ja podem proposar-ne una lectura.

Ignacio Simón durant la seva intervenció a l'ICAC.

Com és que s'utilitzava el plom com a suport?
És un metall que tenen a l'abast perquè és un subproducte de l'extracció de la plata. És relativament abundant, assequible i molt manejable, perquè es fon a poca temperatura. També molt dúctil: hi pots escriure sense ser un gravador professional, com sí que requereix el bronze. Es diu que als extrems de la Mediterrània, com la península Ibèrica i el mar Negre, es feia servir el plom perquè era l'alternativa més barata i més disponible que els papirs.

I el bronze?

És més propi de la cultura celtibèrica. El significat també és diferent. El bronze és per perdurar, és material de prestigi, es feien grans plafons de bronze per exposar-se públicament, com a la ciutat celtibèrica de *Contrebia Belaisca*. El plom en canvi era per al dia a dia, es reutilitzava, s'hi escrivia per les dues cares… i s'enrotllava!

Van apareixent noves inscripcions?

Sí, ara per exemple estem a punt de publicar amb Joaquín Gorrochategui una inscripció d'una estela funerària d'un guerrer trobada a *Clunia*, del segle I aC. Hem llegit el text i l'hem analitzat, no traduït, però hi hem pogut identificar clarament un nom personal, el nom del difunt, un guerrer representat amb les seves gamberes.

Mapa de les llengües paleoibèriques (Font: Wikipedia/Joan Ferrer)